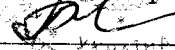

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
з науково-методичної та
навчальної роботи

 О.Б. Жильцов
“___” 2015__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Академічний живопис

(3 курс)

Галузь знань 0202 «Мистецтво»

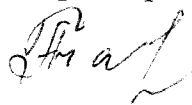
Напрямок підготовки 6.020207 «Дизайн»
Освітній рівень – перший (бакалаврський)

Інститут мистецтв

список літератури

2015– 2016 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.
Заступник директора з науково - методичної та навчальної роботи

А.О.Таранник

Академічний живопис

Робоча програма _____ для студентів

(назва навчальної дисципліни)

галузі знань 0202 «Мистецтво», напряму підготовки 6.020207 «Дизайн».

Розробники: Прохорова Наталія Анатоліївна, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва Інституту мистецтв

Протокол від « 02 » грудня 2015 року № 5

Завідувач кафедри

образотворчого мистецтва

_____ Ю.В.Романенкова

(підпис)

© _____, 2015 рік

© _____, 2015 рік

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	9
II. Тематичний план навчальної дисципліни	10
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Тулуб, анатомічна та живописно-пластична побудова натури.....</i>	11
IV. Плани практичних занять	11
<i>Змістовий модуль II. Живопис тулуба людини.....</i>	13
V. Навчально-методична карта дисципліни	15
VI. Завдання для самостійної роботи	16
Карта самостійної роботи студента	17
VII. Система поточного та підсумкового контролю	18
VIII. Методи навчання.	20
IX. Методичне забезпечення курсу.	21
X. Матеріально- технічне забезпечення дисципліни.....	21
XI. Рекомендована література.....	22

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Академічний живопис» є нормативним документом Інституту Мистецтв Київського Університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою образотворчого мистецтва на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, вмінь та навичок, які повинен опанувати бакалавр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму засвоєння навчального матеріалу дисципліни « Академічний живопис », необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Навчальний курс «Академічний живопис» – важлива ланка циклу спеціальних предметів з пластичних мистецтв / рисунок, графіка, композиція, перспектива, пластична анатомія, скульптура, декоративно-прикладне мистецтво/.

Структура змісту включає основні положення мистецтва академічного живопису, теоретичний та практичний матеріал.

Мета курсу – професійна підготовка фахівця з високим рівнем художньої майстерності щодо самостійного творчого вирішення завдань педагогічної образотворчої діяльності.

Завданням вивчення навчальної дисципліни є набуття базових знань з дисципліни «Академічний живопис». Ознайомлення з основними напрямками розвитку науки з «Академічного живопису» у вивченні методів і методики роботи зі студентами, формування цілісного бачення і уявлення, розвиток художнього смаку і навичок в роботі над творчими завданнями.

У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до профілю програми бакалавра образотворчого мистецтва формуються **загальні та фахові компетентності**.

Загальні компетентності:

(Світоглядна, громадська, комунікативна, інформаційна, науково-дослідницька, самоосвітня);

Фахові компетентності:

- здатність використовувати у практичній діяльності досвід світової та вітчизняної шкіл з образотворчого мистецтва, методів та авторських прийомів провідних художників;

- володіння навичками візуального сприйняття і створення композицій, відтворення їх на полотні (папір чи інша площина) для зображення задуманого.

Результати навчання

Знання, практичні навички та вміння.

Знання: різноманітних прийомів, методів роботи над творчими завданнями з використанням особливостей національних традицій школи образотворчого мистецтва.

Практичні навички і вміння:

Уміння створювати атмосферу творчого підходу для роботи над завданням, використовуючи при цьому класичні зразки. Уміння аналізувати, визначати технічні прийоми виконання завдання та методичні прийоми наочного пояснення завдання.

Програмні результати навчання.

Готовність до фахової діяльності в галузі образотворчого мистецтва.

Здатність до науково-дослідницької діяльності у сфері мистецької діяльності.

Мисленнева активність, творчий підхід у вирішенні нестандартних завдань.

Прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху.

Форма контролю: поточні оцінки за виконання практичних завдань. По завершенню семестру – екзамен.

Програма передбачає послідовне вивчення, шляхом виконання різних етюдів з натури колористичної гами зображуваних об'єктів, що є важливою ланкою в опануванні предмета. Вивчення натури в процесі виконання етюдів має будуватись на невід'ємному зв'язку всіх елементів зображувальної мови: композиції, колірних, тонових, пластичних, просторових та світлотіньових співвідношень. Вся система навчання живопису повинна сприяти розвитку образного і абстрактного мислення студентів, вихованню творчого професіонала.

Вказані в програмі навчально-практичні завдання необхідно розглядати як обов'язковий мінімум. Навчально-творчі завдання мають варіативний характер. Залежно від рівня підготовки студентів можна змінювати тематику завдань, а також визначати кількість годин на вивчення кожної теми. При цьому важливо зберігати дидактичні засади навчання. Практичні завдання потрібно орієнтувати на розвиток творчих здібностей студентів у процесі цілеспрямованого засвоєння прийомів, способів зображення та художньої системи.

Основою викладання курсу є виконання академічних постановок з натури та короткочасних етюдів. Кожне наступне завдання ускладнюється по зростаючій за методом послідовного засвоєння закономірностей системи навчання.

Структура програми поєднує такі основні напрями діяльності:

- Теоретичну підготовку з основ мистецтва живопису.
- Практичну роботу /навчальні завдання, етюди, навчально-творчі та творчі роботи/.

- Навчально-творчу діяльність під час виконання самостійних завдань та під час проходження пленерної практики.
- Самостійну роботу студентів, виконання творчої роботи.

Пріоритетним у навчанні мистецтва живопису є творчий підхід педагога, зумовлений художнім методом та методично обґрунтований.

Викладання живопису зобов'язує впроваджувати дидактичний принцип навчання, приділяти велику увагу культурі навчання-пізнання й головному принципу дидактики художньої педагогіки – принципу наочного навчання.

Отже, в процесі навчання шостому семестрі вивчається методика зображення кінцівок людини та зображення напівпостаті у взаємозв'язку з живописним простором, оточуючим середовищем, освітленням та колірними співвідношеннями. По завершенні курсу студент

Отже, в процесі навчання викладач повинен зосередити увагу студентів на вирішенні завдань програми й сформувати у них професійний культурний рівень майбутнього фахівця.

Після завершення курсу навчання випускник /бакалавр/ повинен

- володіти знаннями та навичками в роботі над зображенням людини з руками.
- володіти знаннями, прийомами живописних технік та творчим методом втілення задуму в художньо-образну структуру живописної композиції;
- вміти аналізувати твори митців живопису;
- володіти методикою викладання живопису,
- легко орієнтуватись в теоретичних та методичних питаннях наочності і навчання, знати і володіти засобами, що сприяють засвоєнню та закріпленню навчального матеріалу.

Зміст програми передбачає методичне забезпечення процесу мистецтва живопису й практичного опанування художньо-образної системи відображення предметних форм та явищ реального світу.

Основною умовою засвоєння навчального матеріалу предмета є неухильне виконання практичних завдань, вивчення теоретичного матеріалу, здійснення самостійної роботи студентів.

Структура програми навчальної дисципліни

Академічний живопис

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<i>Курс підготовки спеціалістів</i>	<i>Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>	<i>Характеристика навчальної програми</i>
<p>Кількість кредитів: 3</p> <p>Кількість модулів:</p> <p>Кількість змістових модулів: 2</p> <p>Загальна кількість годин:</p> <p>108 год.</p>	<p>Шифр та назва галузі знань</p> <p>0202 Мистецтво</p> <p>Шифр та назва напрямку підготовки 6.020207</p> <p>Дизайн</p> <p>Освітній рівень - перший (бакалаврський)</p>	<p>Нормативна</p> <p>Рік підготовки – 3-й</p> <p>Семестр – 6-й</p> <p>Аудиторних занять -36 год., з них:</p> <p>Лекцій : 2 год.</p> <p>Практичні заняття: 34 год.</p> <p>Самостійна робота: 30 год.</p> <p>Модульний контроль: 6 год.</p> <p>Семестровий контроль: 36 год.</p> <p>Вид контролю: екзамен</p>

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Самостійна робота	Модульний контроль	Семестровий контроль
Змістовний модуль 1. Тулуб, анатомічна та живописно-пластична побудова натури.								
1.	Методика роботи над поясным зображенням людини.	2	2	2				
2.	Етюди з зображенням рук натурника	16	8		8	8		
3.	Етюди з зображенням стопи з живої моделі.	15	8		8	7		
Разом		36	18	2	16	15	3	
Змістовний модуль 2. Живопис тулуба людини.								
4.	Етюд натурника з предметом в руках	15	8		8	7		
5.	Тулуб оголений на нейтральному тлі. Етюд.	18	10		10	8		
Разом		36	18		18	15	3	
Разом за навчальним планом		108	36	2	34	30	6	36

ІІІ. ПРОГРАМА ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

Тулуб, анатомічна та живописно-пластична побудова природи.

Лекція. Методика роботи над поясним зображенням людини. 2 год.

Теми “Портрет” і “Тулуб ” ставлять нові вимоги до студентів: передачі портретної схожості, визначення кольорів, що характеризують людське тіло, вирішення тонально-кольорових співвідношень обличчя голови та напівпостаті.

Вивчення природи в процесі виконання академічних завдань. Анатомічний аналіз та колірна побудова тулуба людини, кінцівок (кисті рук та стопи) : передачі портретної схожості, визначення кольорів, що характеризують людське тіло, вирішення тонально-кольорових співвідношень обличчя голови та напівпостаті.

Пошуки колористичного рішення природи та оптимальної точки зору. Виявлення та побудова тональних рішень.

Література: основна [1,2,3,4,5,6,7]

додаткова [1,2,3,4,5,6,7,8]

ІV. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 2. Етюди з зображенням рук натурника 8 год.

Акварель. Формат – піваркуша

Постановка: студентам запропонована постановка чоловічих та жіночих рук.

Кисть руки може тримати предмет: пензель, рубанок, книжку, яблуко.

Мета: вчитись писати кінцівки чоловічої та жіночої статі, використовуючи знання з анатомії та рисунка.

Завдання: створити психологічний образ кистей рук через предмет, який вони тримають. Зробити 2-3 етюди.

1 етап роботи – конструктивна будова руки	2год.
2 етап роботи –живописне зображення руки	2год.
3 етап роботи – зображення руки з предметом	2год.
4 етап роботи - живописне зображення руки з предметом	2год.

Література: основна [1,2,3,4,5,6,7]

додаткова [1,2,3,4,5,6,7,8]

Завдання 3. **8 год.**

Етюди з зображенням стопи з живої моделі.

Папір формату А2, Акварель.

Постановка: студентам пропонується стопа у різних ракурсах: що стоїть, що лежить, що знаходиться у вільному розташуванні.

Мета: вчитись писати кінцівки стопи. Анатомічно будувати колірними співвідношеннями: вміти водночас писати і рисувати пензлем.

Завдання: зробити 2-3 етюди стопи, пов'язати рисунок і колір в ясну переконливу форму.

1 етап роботи – конструктивна будова стопи	2год.
2 етап роботи – живопис стопи колірними співвідношеннями	2год.
3 етап роботи – зображення стопи в різних ракурсах, побудова	2год.
4 етап роботи - живописне зображення стопи	2год.

Література: основна [1,2,3,4,5,6,7]

додаткова [1,2,3,4,5,6,7,8]

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II.

Живопис тулуба людини.

Заняття 4.

8 год.

Етюд натурника з предметом в руках.

Акварель. Темпера. Формат – піваркуша

Постановка: композиція ставиться за жанровим принципом. Жіноча напівпостать розташовується на нейтральному тлі і доповнюється предметом у руці.

Мета: конструктивна та живописно-пластична побудова моделі.

Завдання: зробити оригінальне композиційно - пластичне рішення; прописати форми колірними співвідношеннями; прописати деталі не втрачаючи цілісність натури.

1 етап роботи: композиція рисунка, побудова напівпостаті людини 2 год.

2 етап роботи: визначення загального силуету, тональності фігури по відношенню до оточуючого простору, пластичне рішення та перша прописка загальних форм 2 год.

3 етап роботи: прописка деталей ближніх планів, рефлексів у тінях за принципом теплохолодності, не втрачаючи цілісності натури 2 год.

4 етап роботи: виділення загальної теми у постановці, цільність великих мас, співвідношення тону та кольору. Використовуючи прийом «широкого бачення завершити роботу. 2 год.

Література: основна [1,2,3,4,5,6,7]

додаткова [1,2,3,4,5,6,7,8]

Заняття 5.**10 год.****Тулуб оголений на нейтральному тлі.**

Етюд. Акварель. Формат піваркуша.

Постановка: у постановці має переважати тепле за кольором, густе середовище, драперії бажані коричневі, зелені, червоні чи темно-синього кольору.

Мета: вивчення напівпостаті людини, зображення оголеного чоловічого тулуба.

Завдання: створити величну мелодію кольорів: наприклад, золотаве, вохристе тіло засмаглого чоловіка на напруженому, навіть агресивному червоно-пурпурному тлі; передати пластику і характер моделі, колористику постановки.

1 етап роботи: композиція рисунка, розміщення загальної форми тулуба на аркуші. Передача пропорцій 2 год.

2 етап роботи: : визначення загального силуету, тональності тулуба по відношенню до оточуючого простору, пластичне рішення та перша прописка загальних форм 2 год

3 етап роботи. : прописка деталей ближніх планів, рефлексів у тінях за принципом теплохолодності, не втрачаючи цілісності натури 3 год.

4 етап роботи: етап узагальнення, виділення загальної теми у постановці, цільність великих мас, співвідношення тону та кольору. Використовуючи прийом «широкого бачення» завершити роботу. 2 год.

Література: основна [1,2,3,4,5,6,7]

додаткова [1,2,3,4,5,6,7,8]

V. Навчально-методична карта дисципліни «Академічний живопис» 6 семестр.

Разом: 108 год., лекції – 2 год., практичні заняття – 34 год.,
самостійна робота – 30 год., модульний контроль – 6 год. ПК- екзамен, сем.контр. – 36год.

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II.	
Назва модуля	Тулуб, анатомічна та живописно-пластична побудова натури.			Живопис тулуба людини.	
Кількість балів за модуль	<i>214 балів</i>			199 балів	
Теми лекцій	Методика роботи над поясним зображенням людини				
Теми практичних занять	<i>(відвідування – 1 бал,</i>	2. Етюди з зображенням рук натурника <i>(відвідування – 4 бали, 40 балів за роботу)</i>	3. Етюди з зображенням стопи з живої людини <i>(відвідування – 4 бали, 40 балів за роботу)</i>	4 Етюд натурника з предметом в руках <i>(відвідування – 4бали, 40 балів за роботу)</i>	5.Етюд оголеної жіночої пів постаті на холодному тлі драперій <i>(відвідування – 5балів, 50 балів за роботу)</i>
Самостійна робота		Табл. 4.1 <i>(50 балів)</i>	Табл. 4.1 <i>(50 балів)</i>	Табл. 4.1 <i>(25 балів)</i>	Табл. 4.1 <i>(50 балів)</i>
Види поточного контролю	М к р <i>(25 балів)</i>			М к р <i>(25 балів)</i>	
Форма підсумк.контролю	Екзамен – 40 балів				
Підсумковий рейтинговий бал	413 балів (коефіцієнт успішності: 413 ÷ 60 = 6,89)				

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

Тулуб, анатомічна та живописно-пластична побудова природи.

- 1 Вивчення природи в процесі виконання академічних завдань. Анатомічний аналіз та кольорова побудова тулуба людини, кінцівок (кисті рук та стопи) : передачі портретної схожості, визначення кольорів, що характеризують людське тіло, вирішення тонально-кольорових співвідношень обличчя голови та напівпостаті.
2. Етюди окремих постатей і груп людей у повний зріст.(5 етюдів) 50б.
3. Виконати 5 етюдів кистей рук людей різного віку, 5 етюдів стопи у різному розвороті. 50 б.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II.

Живопис тулуба людини.

4. Виконати етюд торса Венери з природи. 25б.
- 5.Виконати поясний портрет з природи у техніці темпера, масло 50б.

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи бакалаврами, подано у вигляді табл. 6.1.

Карта самостійної роботи студента

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль І. Тулуб, анатомічна та живописно-пластична побудова натури.		
1 Вивчення натури в процесі виконання академічних завдань. Анатомічний аналіз та колірна побудова тулуба людини, кінцівок	модульний контроль	
2. Етюди окремих постатей і груп людей у повний зріст.(5 етюдів)	модульний контроль	50
3. Виконати 5 етюдів кистей рук людей різного віку, 5 етюдів стопи у різному розвороті.	модульний контроль	50
Змістовий модуль ІІ. Живопис тулуба людини.		
4. Виконати етюд торса Венери з натури.	модульний контроль	25
5. Виконати поясний портрет з натури у техніці темпера, масло	модульний контроль	50
<i>Разом: 30 год.</i>	<i>Разом: 175 балів</i>	

VII. Система поточного та підсумкового контролю знань

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Академічний живопис» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. V), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у таблицях:

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Максимальна кількість балів	Одиниць	Всього
1	Відвідування лекцій	1	1	1
2	Відвідування практичних занять	1	17	17
3	Робота на практичному занятті	10	17	170
4	Самостійна робота (оцінюється як творча)			175
5	МКР	25	2	50
Підсумковий рейтинговий бал				413

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							Кількість балів без урахування коефіцієнта	Коефіцієнт	кількість балів з урахуванням коефіцієнта	Екзамен	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	МКР	T4	T5	МКР					
1	94	94	25	69	105	25	413	6,89	60	40	100

Таблиця 8.3

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
А	90 – 100 балів	<p>Відмінно</p> <p>Відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками</p>
В	82-89 балів	<p>Дуже добре</p> <p>Достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок</p>
С	75-81 балів	<p>Добре</p> <p>В цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок</p>
D	69-74 балів	<p>Задовільно</p> <p>Посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого</p>

		навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Мінімально можливий (допустимий) рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

VIII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи, начерки, замальовки, рисунки, етюди.

2) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

3) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою, з репродукціями творів; з

використанням рекомендованих та обраних самостійно художніх матеріалів та інструментів; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

ІХ. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ засоби підсумкового контролю перегляд
- ✓ Методичний фонд.
- ✓ Роботи студентів з фонду.

X Матеріально-технічне забезпечення дисципліни.

- ✓ Аудиторії, розраховані на роботу 12-15 студентів одночасно, на кожного розраховується по 2 кв.м.
- ✓ Мольберти в комплекті для роботи студентів з натури .
- ✓ Планшети зазначеного формату.
- ✓ Софіти для освітлення натурних постановок.
- ✓ Підставки різних конструкцій і розмірів для натурних постановок.
- ✓ Предмети і драперії натюрмортного фонда.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Блудов А. Про викладання живопису на кафедрі графічних мистецтв. Українська Академія мистецтв, випуск 14/ Блудов А.– Київ, 2007. -167с.
2. Жердзицький В.Є. Особливості художнього сприйняття живопису.// Жердзицький В.Є «Дизайн-освіта 2008». – Харків: ХДАДМ,2008.-168 с.
3. Демиденко О.І., Поддубко К.В. Цілісність зорового сприйняття у живопису натюрморту. // Демиденко О.І., Поддубко К.В. «Дизайн-освіта 2009» – Харків. ХДАДМ, 2009, частина 2.- С. 82-85.
4. Кирцер Ю.М. Рисунок и живопись: Учебное пособие.- 4-е изд. «Стереотип»/. Кирцер Ю.М. – М. Высшая школа: Издательский центр «Академия», 2001. – 272 с.
5. Батталіни Т. Рисуем акварелью. От азов мастерства к тончайшим нюансам. / Т.Батталіни .– Изд. Эксмо, 2007. – 128 с.
- 6.Сокольникова Н. М. Основы живописи. / Н.М.Сокольникова. – М.: «Московские учебники», 1998. – 80 с.:ил.
7. Эванс Джейн. Китайская тушь./ Джейн Эванс. – М.: Астрель, 2004. – 64 с.
8. Рисунок, живопись, скульптура» ЗАГАЛЬНИЙ КУРС АКАДЕМІЧНОГО РИСУНКУ (для студентів - архітекторів 1-3 курсів денної форми навчання спеціальності 6.060102 «Архітектура»). / Укл.: П.В.Мирончик, В.П.Манохін; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. - Х. - ХНАМГ 2009 - 222 с.
9. Попов М. Т. Альбом: рисунок, живопись / М. Т. Попов. – К. : ТОВ «Європа Прінт», 2008. 164с.

Додаткова:

- 10.Беда Г.В. Живопись./ Г.В.Беда – М.: «Просвещение,» 1987. – 204 с.

11. Зурабян Т.С. Краски разных времен. / Т.С. Зурабян – М.: Советский художник, 1969. – 158 с.
12. Рейнс Джон. Полный курс акварельной живописи./ Джон Рейнс. – Изд. ФАИР, 2006. – 160 с.
13. Зайцев А.С. Наука о цвете и живопись. / А.С.Зайцев – М.: Искусство, 1986. – 226 с.
14. Крошоу Элпин. Акварель./ Элпин Крошоу – М.: АСТ Астрель, 2004. – 96 с.
15. Паррамон Х. М. Основы живописи./ Х.М. Паррамон – М.: Изд. «Титул» 1998. – 80 с.:
16. Копальдо и Претте. М Творчество и выражение, / Копальдо и Претте - М : Советский художник, 1981. – 220 с.